

Kľúčové odporúčania k zdravotnému postihnutiu pre vládu a RRP aktérov

Ľudia so špecifickými potrebami môžu čeliť prekážkam, ktoré im bránia plne využívať svoje práva a mať prístup k službám, ktoré potrebujú, a to hlavne zvýšeným rizikám diskriminácie, zneužívania, násilia a zanedbávania počas vysídlenia a v krajine ich azylu.

Osoby so zdravotným postihnutím (tiež označované ako osoby s funkčnou rozmanitosťou) majú rovnaké základné potreby ako ostatní utečenci a utečenkyné, ale často čelia prekážkam pri napĺňaní týchto potrieb, preto si môžu vyžadovať osobitnú pozornosť a ciele opatrenia¹. Partneri pracujúci v rámci Plánu reakcie na utečencov pre Slovensko by mali zintenzívniť svoju angažovanosť na základe kľúčových princípov inklúzie osôb so zdravotným postihnutím: (i) nediskriminácia; ii) informovanosť; iii) participácia; a (iv) dostupnosť. Toto si vyžaduje si to úzku spoluprácu s národnými a miestnymi inštitúciami a organizáciami pracujúcimi s osobami so zdravotným postihnutím.

V rámci prieskumu UNHCR a partnerov na Slovensku 24 % utečencov a utečenkýň uviedlo, že majú v rámci domácnosti aspoň jednu osobu so špecifickými potrebami, vrátane osôb so zdravotným postihnutím alebo vážnymi zdravotnými problémami, starších osôb a detí odlúčených alebo bez sprievodu.

Údaje naznačujú, že takéto domácnosti môžu mať na Slovensku menej zdrojov a obmedzenejší prístup k podporným sieťam v porovnaní s inými utečencami. To zahŕňa obmedzený prístup k informáciám o službách, ako je zdravotná starostlivosť, a obmedzeniam v prístupe k pracovným príležitostiam, napríklad kvôli nedostatku príležitostí zabezpečiť dennú starostlivosť.

Rozhodnutie

Pracovná skupina pre ochranu a inklúziu rozhodla:

1. Vytvoriť pracovnú skupinu zameranú na práva osobami so zdravotným postihnutím (ZP) medzi utečencami a utečenkami, vrátane podpory slovenských inštitúcií a organizácií osôb so ZP a organizácií poskytujúcich služby osobám so ZP;
2. Zamerať sa na hodnotenie medzier v reakcii na potreby a priority ľudí so ZP a odporučiť pracovnej skupine pre informačný manažment iniciovať komplexné hodnotenie ZP na Slovensku v spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami s osobitným zameraním na dospelých vs. deti z dôvodu rozdielov v ich špecifickej situácii;

3. Presadzovať zavedenie Medzinárodnej klasifikácie funkčnosti, zdravotného postihnutia a zdravia (ICF) Svetovej zdravotníckej organizácie ako koncepčného rámca na Slovensku.

4. Zdôrazniť, že akékoľvek verejné financovanie reakcie na utečencov by malo zahŕňať začlenenie osôb so ZP (t. j. zmysluplnú účasť osôb so ZP v celej ich rozmanitosti, presadzovanie ich práv a zohľadnenie perspektív súvisiacich so ZP v súlade s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutímⁱ ako záväzný horizontálny princíp.

¹ Ďalšie informácie o utečencoch a utečenkách so zdravotným postihnutím [Protection Brief No. 1](#), May-October 2022.

Odporúčania pre vládu a zúčastnené strany

Pracovná skupina pre ochranu a inklúziu odporúča:

5. Vláde a ďalším zainteresovaným stranám, aby uprednostnili posilnenie kapacity národných systémov ochrany slúžiacich ľuďom so ZP vrátane utečencov so ZP, ako aj komunitám a rodinám s členmi so zdravotným postihnutím ZP;

6. Vláde, aby v prípade potreby v spolupráci s partnermi RRP poskytla včasné, verejne dostupné a rozčlenené údaje o počte utečencov a utečienok so ZP vo vzdelávaní, zdravotnej starostlivosti, ochrane a iných systémoch s cieľom uľahčiť plánovanie založené na dôkazoch;

7. Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR) SR, aby zvažilo akceptovanie ukrajinských preukazov ZP, čím sa uľahčí prístup k výhodám ako parkovanie, doprava a pod.;

8. MPSVR zabezpečiť inklúziu a rovnaké zaobchádzanie utečencov a utečienok so ZP v národných programoch sociálnej ochrany pre osoby so ZP; zefektívniť posudzovanie žiadostí o kompenzáciu pre osoby so ZP a zvažiť inú pomoc na podporu utečencov a utečienok so ZP;

9. MPSVR rozšíriť služby zamestnanosti a programy pre utečencov a utečienky so ZP, a to s podporou RRP partnerov v a mimovládnych organizácií zameraných na osoby so ZP;

10. MPSVR SR zabezpečiť monitorovanie podmienok, v ktorých osoba so ZP žije a či opatrovateľská starostlivosť spĺňa ciele ochrany pred zanedbávaním alebo zneužívaním, ako aj usmerňovať pri podávaní sťažností v prípade podozrenia na zneužívanie alebo zanedbávanie starostlivosti;

11. Ministerstvu dopravy zohľadňovať práva a potreby osôb so ZP pri evidencii ubytovacích kapacít a doplniť do evidencie kritérium bezbariérovosti a dostupnosti pre osoby so ZP;

12. Vláde, aby určila kľúčových aktérov, vrátane subjektov občianskej spoločnosti a súkromného sektora, zaoberajúcich sa inklúziou osôb so ZP, a vytvárala s nimi konzorciá a partnerstvá;

13. Všetkým zainteresovaným stranám, aby zabezpečili participatívny prístup, zapájali utečencov a utečienky so ZP a mimovládne organizácie alebo komunitné štruktúry pracujúce v oblasti ZP, a čerpali z ich skúseností pri tvorbe politík, programov alebo aktivít;

14. Aktérom v oblasti vzdelávania, aby podporili začlenenie detí so ZP do národného vzdelávacieho systému v súlade s ich najlepšimi záujmami; predchádzali segregácii a uprednostnili inkluzívny prístup k vzdelávaniu, a aby podporovali primerané úpravy a individuálne potreby, a to aj rozšírením dostupnosti školských asistentov a asistentiek pre deti z Ukrajiny;

15. Ministerstvu zdravotníctva - v spolupráci s príslušnými aktérmi - riešiť nedostatok pediatrickej a špecializovanej starostlivosti a nedostatočné pokrytie doplnkovej zdravotnej starostlivosti a zdravotných pomôcok; presadzovanie dlhodobej psychosociálnej podpory a prevencie, a školenia pre pediatriov ohľadom traumy a špecifik ZP;

16. Riadiacemu orgánu OP Slovensko, aby zahrnulo podporu utečencov a utečienok ako cieľovej skupiny, vrátane osôb so ZP, do projektov v novom programovom období.

Odporúčania pre RRP partnerov

Pracovná skupina pre ochranu a inklúziu odporúča:

17. Podporovať a dopĺňať vnútroštátne mechanizmy sociálnej ochrany a pomoci v prospech ľudí so ZP a spolupracovať s organizáciami ZP a komunitami utečencov pri vývoji a implementácii programov pomoci;

18. Zabezpečiť, aby osoby so ZP boli informované o možnostiach a formách podpory, dostupných službách, právach a povinnostiach, a to s využitím vhodných foriem komunikácie, formálnych a neformálnych kanálov a sociálnych sietí, vrátane využívania prevodu textu na reč, posunkového jazyka a ďalších relevantných nástrojov a prostriedkov komunikácie;

19. Zintenzívniť spoluprácu s organizáciami, ktoré sa venujú podpore osôb so ZP a zabezpečiť postúpenie konkrétnych prípadov, ktoré potrebujú pomoc, poskytovateľom špecializovaných služieb vrátane prístupu k asistenčným pomôckam a rehabilitácii poskytovanej Ministerstvom zdravotníctva alebo poskytovateľmi zdravotných služieb.

20. Reagovať vo svojich programoch na hodnotenie potrieb, berúc do úvahy názory a schopnosti osôb so ZP podporovaním účasti organizácií osôb so ZP a utečencov a utečieniek so ZP;

21. Priorizovať zamestnávanie ľudí so ZP vo svojich vlastných projektoch vrátane pracovných inzerátov;

22. Na základe existujúcich hodnotení (napríklad lokálne monitorovaniaⁱⁱ) presadzovať zlepšenie bezbariérovosti v ubytovacích strediskách a mechanizmy na zabezpečenie primeraných úprav v prípadoch, keď bezbariérovosť nie je k dispozícii alebo nerieši všetky prekážky;

23. Zabezpečiť, aby boli všetky informácie pre utečencov a utečienky prístupné ľuďom so ZP a zabezpečiť tlmočenie do posunkového jazyka na všetkých významných podujatiach;

24. Zohľadňovať potreby detí so ZP prostredníctvom vhodných odporúčaní a uľahčenia prístupu k špecializovaným službám, ako aj rozšírením dostupnosti služieb pre deti so zdravotným postihnutím.

Pracovná skupina pre ochranu a inklúziu ďakuje členom a členkám pracovnej skupiny pre zdravotné postihnutie, ktorá pomohla identifikovať najnaliehavejšie potreby utečencov a utečieniek a vydať tento súbor odporúčaní.

Členské organizácie pracovnej skupiny pre zdravotné postihnutie

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

<https://www.komisarpredzdravotnepostihnutych.sk/>

Národná rada pre občanov so ZP

www.nrozp.sk

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením

www.platformarodin.sk

Centrum právnej pomoci

www.cpp.gov.sk

Liga za ľudské práva, www.hrl.sk

Informácie k pracovnej skupine pre ochranu a inklúziu (PIWG)

Kontakty:

Bulent Peker, UNHCR SK, spolu-predsedajúci PIWG, peker@unhcr.org

Miroslava Mittelmannova, HRL, spolu-predsedajúca PIWG, mittelmannova@hrl.sk

Olga Pietruchova, koordinátorka pracovnej skupiny pre ZP, pietruch@unhcr.org

ⁱ Ako je definované v usmerneniach IASC Stáleho medziagentúrneho výboru OSN, Začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do humanitárnej činnosti, 2019 | IASC (interagencystandingcommittee.org) a Stratégia OSN pre začlenenie zdravotného postihnutia.

ⁱⁱ UNHCR, IOM, Reach: Slovakia : Site Monitoring and On-Site Needs Assessment - October 2022, at <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97524>; UNHCR, Reach: Slovakia: Refugee Accommodation Sites - Mapping & Monitoring | Update #2 (December 2022), at <https://reliefweb.int/report/slovakia/slovakia-refugee-accommodation-sites-mapping-monitoring-update-2-december-2022>